
Metode for dataindsamling og kortlægning af grøn omstilling på de videregående uddannelser

I dette notat beskrives metoden for dataindsamling og kortlægning af grøn omstilling i uddannelserne på de danske videregående uddannelsesinstitutioner. Kortlægningen giver et indblik i omfanget og karakteren af læringsudbytte inden for grøn omstilling på de videregående uddannelser. I notatet beskrives baggrunden for forståelsen for grøn omstilling i uddannelserne samt metoden for indsamling af data herom.

Indhold

Metode for dataindsamling og kortlægning af grøn omstilling på de videregående uddannelser	1
1. Indledning og formål	3
1.1 Læsevejledning	3
1.2 Forståelsesramme for grøn omstilling i uddannelse	3
2. Metode for at vurdere grøn læringsudbytte i uddannelser	5
2.1 Forbehold ved metoden	6

1. Indledning og formål

I 2020 vedtog Folketinget *Lov om Klima*, der fastslår, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser i 2030 med 70 pct. i forhold til niveauet i 1990, og at Danmark skal være klimaneutralt i senest 2050 med Parisaftalens målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader celsius for øje.

Det er således afgørende, at de danske videregående uddannelser, og de kompetencer som de studerende får på disse, bidrager til den grønne omstilling. Med det udgangspunkt, har Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) indsamlet data om de videregående uddannelsesinstitutioners arbejde med grøn omstilling i uddannelserne.

Kortlægningen bidrager til et samlet videngrundlag om grøn omstilling i uddannelser på tværs af de videregående uddannelsesinstitutioner og giver et indblik i institutionernes arbejde med grøn omstilling i uddannelser. Videngrundlaget fra kortlægningen kan understøtte det fortsatte arbejdet med at indfri ambitionerne på det grønne område samt understøtte generel videnuudveksling på uddannelsesområdet. Kortlægningen suppleres med et casekatalog med eksempler på grøn omstilling i uddannelser på de videregående uddannelsesinstitutioner. Inspirationskataloget er udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA).

1.1 Læsevejledning

I afsnit 1 af dette metodenotat er der redegjort for UFS' forståelsesramme for grøn omstilling i videregående uddannelser.

I afsnit 2 gennemgås metode for indsamling af data til kortlægningen. Afsnit 2 indeholder også et kort afsnit om præsentation af data.

1.2 Forståelsesramme for grøn omstilling i uddannelse

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) har defineret uddannelser, der bidrager til grøn omstilling, som uddannelser med et grønt læringsudbytte. Dvs. at dimittenderne får viden, færdigheder eller kompetencer til at bidrage til løsninger af væsentlige samfundsudfordringer i forhold til at komme i mål med den grønne omstilling.

Grundlaget for definitionen er regeringens grønne forskningsstrategi, hvor relevante interessenter har identificeret en række temaer inden for hvilke, der er væsentlige samfundsudfordringer i forhold til at komme i mål med den grønne omstilling¹.

¹ Baggrund for de 7 temaer: Identificeringen af temaerne er sket på baggrund af Uddannelses- og Forskningsministeriets 8 kortlægninger af grønne forskningsbehov og -potentialer samt erhvervs- og forskningsmæssige styrker og potentialer. Der er i foråret 2020 gennemført høringer, som har involveret fagministerier, videregående uddannelsesinstitutioner, GTS-institutter, innovationsnetværk og klynger, offentlige og private fonde, erhvervs- og interesseorganisationer, NGO'er og faglige organisationer. Baggrundsnotater med det fulde videngrundlag, som indeholder yderligere uddybning af interessenternes prioriteter i forhold til forskningsbehov mv., er tilgængeligt på www.ufm.dk/groenforskning og giver tilsammen et billede af det samlede grønne forskningslandskab i Danmark og dets potentiale for at bidrage til den grønne omstilling.

Forståelsesrammen for grøn omstilling i uddannelse skal hermed ses afhængigt af, hvilke samfundsmæssige udfordringer inden for den grønne omstilling, som de studerende får viden om, færdigheder og kompetencer til at arbejde med på uddannelsen. Temaerne udtrykker derfor, hvilke samfundsudfordringer det grønne læringsudbytte indeholder. De syv temaer er:

1. Energiproduktion mm.
Temaet dækker produktion af vedvarende energi, energiinfrastruktur, energilagring og –konvertering samt lagring og udnyttelse af CO₂.
2. Energieffektivisering
Temaet dækker energieffektivisering inden for f.eks. produktionserhverv, bygninger og byggeri, driftsoptimering.
3. Landbrug og fødevareproduktion
Temaet dækker reduktion af udledningen af drivhusgasser og mindsning af påvirkning af miljø og natur, både inden for bæredygtig landbrug, fødevarer, jorde og skove.
4. Transport
Temaet dækker klimavenlig transport og logistik.
5. Miljø og cirkulær økonomi
Temaet dækker forurening af luft, jord, vand mv., viden om, hvordan man holder materialer og produkter i det økonomiske kredsløb med den højeste mulige værdi længst muligt, viden om miljøteknologier, der kan sikre ren luft, ren jord, rent vand, afbøde konsekvenserne af klimaforandringerne samt viden om, hvordan man arbejder for effektiv og bæredygtig anvendelse af jordens resourcer.
6. Natur og biodiversitet
Temaet dækker naturbeskyttelse og beskyttelse af biodiversitet på land, i ferskvand og i havet, økosystemers processer og dynamikker samt klimaforandringer og -tilpasninger.
7. Bæredygtig adfærd og samfundsmæssige konsekvenser
Temaet dækker bæredygtig adfærd og forbrug hos borgere, virksomheder og den offentlige sektor, der direkte har til formål at anspore til en mere klimabevidst adfærd mhp. grøn omstilling.

Baggrund for valg af definition af grøn omstilling i uddannelse

Forud for kortlægningen har projektgruppen været i dialog med uddannelsesinstitutioner, studenterorganisationer og eksperter omkring afgrænsning og definition af grøn omstilling i videregående uddannelser. Der er ligeledes lavet et litteraturreview af eksisterende forskning på området.

Undersøgelserne har vist, at der ikke er én anerkendt og konsolideret definition af, hvad grønt læringsudbytte er, eller bredt kendskab til, hvordan der arbejdes med måleliggørelse af grøn omstilling på videregående uddannelser. Flere institutioner arbejder allerede med FN's verdensmål som udgangspunkt for bæredygtig udvikling. FN's verdensmål har et bredt perspektiv på bæredygtig udvikling.

2. Metode for at vurdere grønt læringsudbytte i uddannelser

Kortlægningen er udarbejdet på baggrund af data indberettet af de videregående uddannelsesinstitutioner på Uddannelses- og Forskningsministeriets ressort. Institutionerne er blevet bedt om at tage udgangspunkt i Uddannelses- og Forskningsstyrelsens forståelsesramme beskrevet i afsnit 1.

Institutionerne har selv vurderet deres uddannelser på baggrund af følgende kriterier:

1. Får de studerende læringsudbytte, der berør grøn omstilling inden for et eller flere af de 7 grønne temaer?
2. Indgår et eller flere grønne temaer i beskrivelsen af uddannelsens kernefaglighed (studieordningens indledende beskrivelse af den opnåede viden, færdigheder og/eller kompetencer)?
3. Indgår et eller flere grønne temaer i beskrivelsen af kurserne på uddannelsen?
 - a. Indgår temaerne i obligatoriske fag?
 - b. Indgår temaerne i ikke-obligatoriske fag (f.eks. valgfag, specialisering, praktik/projektorienteret forløb)?

Derudover har institutionerne haft mulighed for at lave en relevant uddybning under en fritekstkategori.

Til indberetningen har UFS bedt uddannelsesinstitutioner om at tage udgangspunkt i uddannelsernes studieordning, herunder beskrivelsen af uddannelsens kernefaglighed (f.eks. uddannelsens formål, de studerendes kompetenceprofil mv.) samt de enkelte kursusbeskrivelser. Uddannelsesinstitutionerne har modtaget forståelsesrammen beskrevet i afsnit 1 som udgangspunkt for arbejdet.

Ved at tage udgangspunkt i studieordningen er det grønne element vurderet ud fra, hvilket læringsudbytte, den studerende får på sin uddannelse. Institutioner og andre fagpersoner har i den indledende dialog tilkendegivet, at studieordninger og kursusbeskrivelser er et relevant udgangspunkt for at vurdere, om en uddannelse indeholder temaer inden for grøn omstilling. I studieordningerne er der både opstillet generelle og kursus-specifikke læringsmål, hvilket giver mulighed for at spore det grønne læringsudbytte ned på enkelte kurser. Studieordningerne er derudover et gennemsigtigt værktøj til at vurdere forskelle og ligheder på tværs af uddannelsessektorer.

Kortlægningen giver således et overblik over:

- Hvilke uddannelser har et grønt læringsudbytte

- Hvilke grønne temaer der indgår i det grønne læringsudbytte. F.eks. viden om grøn omstilling i landbrug og fødevarerproduktion, viden om cirkulær økonomi m.m.
- Hvor på uddannelsen det grønne læringsudbytte er:
 - o Om det er en del af uddannelsens kernefaglighed
 - o Om det er en del af uddannelsens obligatoriske fagelementer
 - o Om det er en del af uddannelsens valgfrie fagelementer.

2.1 Forbehold ved metoden

Forbehold 1: Forståelsesramme og studieordninger

Forståelsesrammen fra afsnit 1. for grøn omstilling i uddannelserne er bred, og der er plads til fortolkning. Det betyder, at der kan være forskellige tolkninger af, hvad grøn omstilling i uddannelserne er på tværs af institutionerne, uddannelser og studieordninger inden for sammenlignelige uddannelser. Det er således institutionernes egen indberetning af, om der indgår et grønt læringsudbytte på deres uddannelser, og om én eller flere af de 7 temaer indgår i uddannelsernes studieordninger.

Ved at anvende studieordninger og kursusbeskrivelser medfører endvidere, at der kan være varierende detaljeringsgrad. Læringsudbyttet i studieordninger og kursusbeskrivelser kan nogle steder være underforstået knyttet til grøn omstilling, mens andre steder være mere eksplicit knyttet til grøn omstilling. UFS har ladet tolkningen af studieordningens indhold være op til institutionerne, og der har ikke efterfølgende været en systematisk tværgående gennemgang af besvarelserne.

Data er i stedet blevet behandlet og samlet efter første indberetning og herefter sendt til validering hos institutionerne. UFS har ved et webinar foreholdt institutionerne planerne om publicering af data, herunder proces for at rette evt. indberetninger både før og efter publicering.

Forbehold 2: Begrebet kernefaglighed

UFS har defineret kernefaglighed, med udgangspunkt i studieordningens indledende beskrivelse af opnået viden, færdigheder og/eller kompetencer. Det kan f.eks. være beskrivelsen af uddannelsens formål i studieordningen. Fordi studieordninger på tværs af sektoren er væsensforskellige, er der tale om et begreb med flere betydninger, eftersom referencerammen er det enkelte udbuds studieordning. F.eks. er der uddannelsesområder, som både har en fællesstudieordning og en institutionsspecifik studieordning. Det betyder, at der på samme uddannelse kan være væsentlige forskelle i f.eks. udbudte fagpakker og dermed i, hvorvidt der er grønt læringsudbytte på forskellige udbud.

Institutionerne er blevet bedt om at forholde sig til det enkelte uddannelsesudbud. Det betyder, at samme uddannelse, der udbydes flere steder, f.eks. læreruddannelsen, kan have forskellige besvarelser afhængig af udbudssted.

Forbehold 3: Omfang af grøn omstilling i uddannelserne

Det bemærkes, at kortlægningen af grøn omstilling i uddannelserne ikke viser omfanget af det grønne læringsudbytte.

Der er i indsamlingen ikke blevet behandlet volumen af det grønne læringsudbytte f.eks. via antallet af ECTS-point og/eller antallet af undervisningstimer i grøn omstilling på de enkelte kurser. Det betyder, at selvom en uddannelse har et grøn læringsudbytte inden for et af de grønne temaer på et obligatorisk fag, så betyder det ikke nødvendigvis, at grøn omstilling samlet set fylder meget i uddannelsens læringsudbytte. Omfanget af grøn omstilling i uddannelserne, kan derfor variere både mellem uddannelse, mellem udbud og i de enkelte fagelementer.

Antallet af temaer for hver uddannelse siger nødvendigvis heller ikke, hvorvidt en uddannelse er mere eller mindre grøn, da temaerne er indbyrdes ligeværdige. Det betyder, at en uddannelse, der repræsenterer alle 7 temaer ikke har færre eller flere elementer af grønt læringsudbytte end en uddannelse der kun repræsenterer ét af de grønne temaer. Temaerne indikerer kun, hvilken karakter indholdet af det grønne læringsudbytte har.